

Бітюкова О.В.

здобувачка 1 курсу магістратури
спеціальності 262 Правоохоронна діяльність,
Херсонський державний університет

ЗАХИСТ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ ПЕРІОД 2014 р. ПОЧАТОК 2022 р.

Під час збройного конфлікту цивільне населення потерпає від обстрілів з важкого озброєння, стрілецької зброї та легкого озброєння, через міни або боєприпаси, що не розірвалися, в результаті вчинення воєнних злочинів та ін. Від початку збройного конфлікту на сході України і до сьогодні однією із основних проблем можна віднести питання встановлення фактів народження на території проведення антитерористичної операції, оскільки заявники, у яких народилися діти на тимчасово окупованій території, звертаючись до органів державної реєстрації актів цивільного стану, стикаються з проблемою витребування дублікату медичного свідоцтва про народження дитини або рішення суду про встановлення факту народження дитини, але в більшості випадків медичне свідоцтво є недійсним, адже воно видане без використання Реєструвдділу державної реєстрації актів цивільного стану та особами які не мають повноважень на видачу свідоцтва. При зверненні до міської лікарні, де народилася дитина, задля отримати дублікату медичної довідки про народження, заявникам повідомляють, що потрібен офіційний письмовий запит із ДРАЦС у, а в ДРАЦС і стверджують, що вони не можуть надіслати такий запит, оскільки територія, на якій розташована лікарня, є тимчасово окупованою територією та не контролюється українською владою, а тому відносини з державними органами та установами на цій території є неможливими. Таким чином, особи в яких народилася дитина, зобов'язані подати до суду клопотання про підтвердження факту народження дитини,

оскільки іншого варіанту отримати свідоцтво про народження дитини в них не має [1, с.34].

Наступною проблемою з забезпечення та дотримання прав дітей, які перебувають в зоні операції об'єднаних сил є припинення процедур усиновлення, не забезпечуються права дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання у сім'ї через неврегульовані процедури влаштування їх у сім'ї громадян України [2, с.137].

Відповідно до даних моніторингового візиту Уповноваженого Верховною Радою України у 2018 році можна зауважити на недоліках Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, від 05 квітня 2017 р. №268. Можна зауважити, що при виїзді сімей з дітьми з територій, які наразі належать до територій в яких відбувається операція об'єднаних сил, вивезені діти, котрі позбавлені батьківського піклування та діти-сироти, з дитячих будинків і загальноосвітніх шкіл інтернатів на підконтрольну Україною території відповідний статус отримали лише 9 дітей, на початок 2018 року налічується 227,7 тисяч дітей, які є вимушено переміщеними особами. Наприкінці 2018 року статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів отримало -10 609 дітей [3, с.48-49].

У щорічній доповіді Уповноваженого Верховною радою з прав людини за 2019 р. зазначається, що станом на 31 грудня 2019 року зареєстровано 197 414 дітей, які отримали статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, станом на кінець 2019 року отримали 39 063 дітей, що становить лише 20 % від кількості внутрішньо переміщених осіб. В деяких випадках низький рівень поінформованості батьків, самих дітей і стає передумовою до таких статистичних даних. Інколи звернення щодо становлення статусу не розглядалися районними державними адміністраціями або в інших випадках керівниками закладів де виховуються діти-сироти не ініціювали вирішення питання щодо надання статусу їхнім вихованцям [4, с.83].

Відповідно до парламентського контролю Уповноваженого щодо стану забезпечення права дітей з числа внутрішньо-переміщених осіб на отримання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, а також дотримання права на безкоштовне харчування, оздоровлення, соціальний захист протягом 2020 року було проведено моніторингові візити: до 25 служб для дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в 14 районах України (Вінниця, Житомир, Луганськ, Миколаїв, Тернопіль, Харків, Черкаси, Чернігівська, Чернівецька області, Донецька, Херсонська область, Київська, Дніпропетровська область) [3, с.142]. За даними 2020 р. діти, які претендують на статус 186 739 дітей, проте лише 30,3 % отримали статус, що становить 56 653 дитини. З числа дітей, котрі отримали статус дитини, яка потерпіла внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: 93 дитини мали поранення, контузію, каліцтво; 1 дитина-зазнала фізичного, сексуального насильства; 56 559- зазнали психологічного насильства [5, с.143].

Водночас залишається відкритим питання порушення права на освіту - приміщення школи, розташовані вздовж лінії розмежування з окупованими територіями, залишаються під загрозою обстрілу, неналежним чином обладнані або без укриття на випадок обстрілу чи іншої військової атаки.

Найнебезпечнішою загрозою в житті дітей є випадки підривання на мінах. За статистикою Данської Ради у справах біженців-Данською Групою з розмінування (ДРБ-ДГР) в Україні за підтримки Дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), серед дітей з 2014 р. через підриви на мінах постраждало 39 дітей [6, с.17].

Як повідомляється ЮНІСЕФ, у конфлікті на Донбасі постраждало 580 тисяч дітей, які проживають у зоні бойових дій. Як відзначають в Дитячому фонді ООН, більше третини з цих дітей потребують психологічної та громадської підтримки.

Станом на 30 січня 2021 року у 25 регіонах України обласні держадміністрації та Київська міська державна адміністрація надали 57 771 дитині статус постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

В Україні досі немає закону про соціальний захист дітей, яким надано статус дітей, які постраждали внаслідок бойових дій та збройних конфліктів, а також розроблено комплексну державну програму реабілітації.

Крім того, в державі немає єдиної системи обліку цивільних осіб, поранених і загиблих під час війни. Місцева влада має різні методи ведення такого обліку або не веде його взагалі. Інформація з різних джерел про кількість загиблих або поранених значно різниться.

Список використаних джерел

1. Пархоменко П.І., Статкевич М.Г., Тарабанова С.В.. Українська Гельсінська спілка з прав людини. К. КИТ 2016. 82 с.
2. Ревуцька І. Е. Сучасні проблеми захисту прав дітей. Закарпатські правові читання. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (11-31 квітня 2019 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет/ За заг. ред. О.Я. Рогача, Я.В. Пазура, М.В. Савчина. Ужгород. РІК-У. 2019.402 с.
3. Щорічна доповідь уповноваженого з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні 2018 р. 136 с.
4. Звіт «Оцінка потреб дітей, які постраждали від мін або вибухонебезпечних залишків війни». 53 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/en/media/2266/file/mine_victim_assistance_ukr_web.pdf(дата звернення: 16.09.2022).
5. Звіт за 2020 рік уповноваженого з прав людини .Київ. 2021. 355 с.
6. Про стан соціального захисту дітей та невідкладні заходи, спрямовані на захист прав дитини в Україні : Постанова Верхов. Ради України від 17.01.2020 р. № 483-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-20#Text> (дата звернення: 06.09.2022).